

Kirja herättää

■ Pirjo Hiidenmaa

Opin lukemaan sisareni aapisesta nelivuotiaana. Kun myöhemmin sain oman aapisen, sille ei enää ollut käyttöä, sillä siirryin saman tien toiselle luokalle Pitkälahden kansakoulussa. Nuoruusvuosinani kuului seurakuntanuoriin ja osallistuin erilaisiin luku- ja opintopiireihin. Tuolta ajalta on jäänyt pysyväksi taidoksi erilaisen hakuteosten ja sanakirjojen käyttötottumus.

Lapsuudesta asti olin ollut vakuuttunut, että minusta tulisi opettaja; lukioaikana haave täsmentyi: halusin joko luokanopettajaksi tai ranskan opettajaksi. Kun lukiolaisena valmistelin kerran esitelmää äidinkielen tunneille, sain Mikkelin kirjastosta käsiini Lauri Hakulisen kirjan *Suomen kielen rakenne ja kehitys*. Kirja näyttää koostuvan enimmäkseen erilaisista luetteloista, mutta kun sitä alkaa lukea, se tarjoaa innostavan aikamatkan kieleen, sanojen pitkään historiaan ja kielen kerrostuneisuuteen.

Tuon esitelmän jälkeen päätin pyrkiä opiskelemaan myös suomen kieltä. Hyvä niin, sillä luokanopettajakoulutukseen en päässyt edes pyrkimään. Opinnot tiesivät pitkän rivin kirjoja, joista jokainen varmasti vaikutti jollain lailla, mutta ehkä suurimman vaikutuksen tekivät Michael Hallidayn kirja *Language as Social Semiotics* ja Gunther Kressin *Linguistic Processes in Sociocultural Practice*. Nämä ohjasivat ja ohjaavat kielitieteellistä ajattelua edelleen: kieli muovautuu ympäristössään, ja kieli muokkaa ymmärrystämme ympäristöstämme. Kielen historiaa kiinnostavammasi tulikin nykykielen vaihtelun dynamiikka.

Seuraava mieleenpainuva tietokirja oli *Pieni dinosauruskirja*. Luin sitä 90-luvun alkupuolella lapsilleni ja hämmästyin uudestaan ja uude-

staan, miten monella tavalla kirja voi herättää lukijan mielenkiinnon ja millaisia kysymyksiä samastakin tekstistä eri ihmiset tekevät. Olen ounastellut, että eroja on aikuistenkin kesken, ei vain lasten ja aikuisten kesken. Kun luin lapselle dinosauruksesta, jolla oli päässään luinen harja, lapsi kysyi innokkaasti: ”Mitä se pesi sillä?” Toisen dinosauruksen kerrottiin päästelleen onton sarvensa kautta toivotusääniä. ”Kuka ne kuuli?” oli kriittinen kysymys.

Viimeiseksi haluan mainita lukion äidinkielen ja kirjallisuuden oppikirjan, jota olin mukana tekemässä 90-luvulla. Kirjasarjan nimi oli *Kieli ja kulttuuri*, ja siitä piti tulla ryhmän suunnitelmien mukaan hyvä. Emme ehkä aivan onnistuneet tavoitteissamme. Kustantajamme markkinoitiosastokaan ei aina jaksanut muistaa kirjan nimeä vaan puhui esittelytilaisuuksissa *Kielestä ja kirjallisuudesta* – se oli naapurikustantamon kirja ja ilmeisesti paljon parempi.

Joka tapauksessa opin ymmärtämään, milaista on kirjoittaa ryhmässä ja mitä kaikkea kirjantekoon liittyy. Tulin myös hahmottaneeksi monia asioita oppi- ja tietokirjojen ja -kirjailijoiden asemasta. Sitä näkemystä olen saanut kartuttaa ja hyödyntää myöhemmissä harrastuksissani Suomen tietokirjailijoissa.

Kirjoittaja on dosentti ja Suomen tietokirjailijoiden puheenjohtaja.

*Seuraavassa lehdessä elämänsä tietokirjoista ker-
too Tampereen yliopiston yleisen historian profes-
sori Marjatta Hietala.*